

MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Katedra financí

Osobní finance

Osobní a rodinné finance

„Peníze samotné šťastným nedělají, uklidňují však kolosálním způsobem.“ André Kostolany

Ing. Gabriela Oškrdalová

e-mail: oskrdalova@mail.muni.cz

Tento studijní materiál byl vytvořen jako výstup z projektu č. CZ.1.07/2.2.00/15.0189.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Osobní finance

- aplikace principů finanční ekonomie na individuální a rodinná finanční rozhodnutí
- cíl předmětu
- současná finanční a ekonomická krize
- finanční gramotnost
- Evropský rok boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení – 2010
17 % Evropanů má tak nízké příjmy, že si nemohou dovolit uspokojit ani základní životní potřeby.

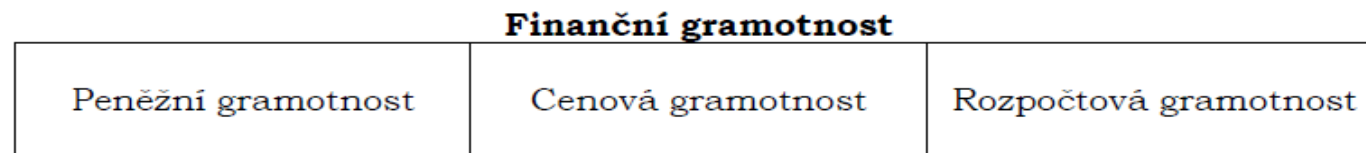
Finanční gramotnost

Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách – Společný dokument MF ČR, MŠMT ČR, MPO ČR

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>

- součást ekonomické gramotnosti
- „...soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“

Obrázek 1. Složky finanční gramotnosti

Rozpočtová gramotnost =
Správa finančních aktiv + Správa finančních závazků

Finanční gramotnost

System budování finanční gramotnosti na základních a středních školách – Společný dokument MF ČR, MŠMT ČR, MPO ČR

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>

- nedílnou součástí finanční gramotnosti jsou makroekonomické aspekty (zejména pak orientace v základních vztazích mezi jednotlivými sektory ekonomiky a porozumění základním makroekonomickým ukazatelům, jako je např. HDP, inflace, úroková míra) a oblast daňová (základní povědomí o daňovém systému a roli daní v rámci občanské společnosti)
- souvisí s gramotností numerickou, informační, právní

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Ministerstvo financí
ČESKÉ REPUBLIKY

Měření FG

Tématické okruhy dotazníku

- Domácí finance
- Vytváření rezerv
- Finanční produkty
- Chování a zvyklosti ve světě financí
- Znalosti ze světa financí
- Smlouvy a stížnosti

Měření tedy pokrývá

- všechny složky finanční gramotnosti - znalosti, dovednosti i chování
- všechna témata standardů finanční gramotnosti dospělého občana
 - peníze, placení a inflace
 - hospodaření s penězi, rozpočet a plánování (vč. zajištění na stáří)
 - finanční produkty
 - práva spotřebitele

Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Ministerstvo financí
ČESKÉ REPUBLIKY

Měření FG – vybrané závěry

I. Domácí finance

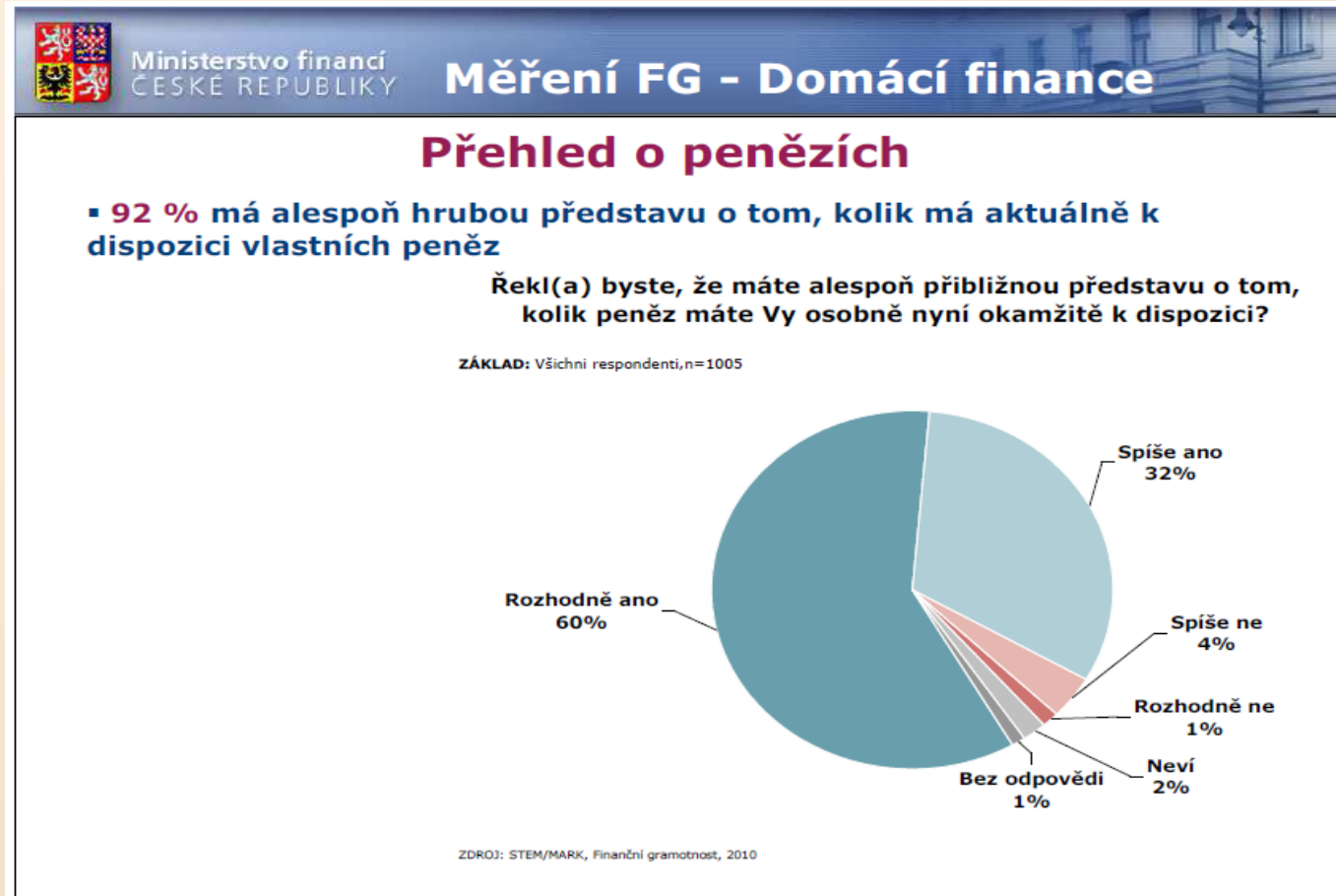
Finančně gramotný občan (mimo jiné)

- má alespoň hrubou představu o tom, kolik má aktuálně k dispozici vlastních peněz
- sestavuje si rozpočet a sleduje jeho dodržování
- plánuje své výdaje alespoň na měsíc dopředu
- je připraven na situaci ztráty hlavního příjmu

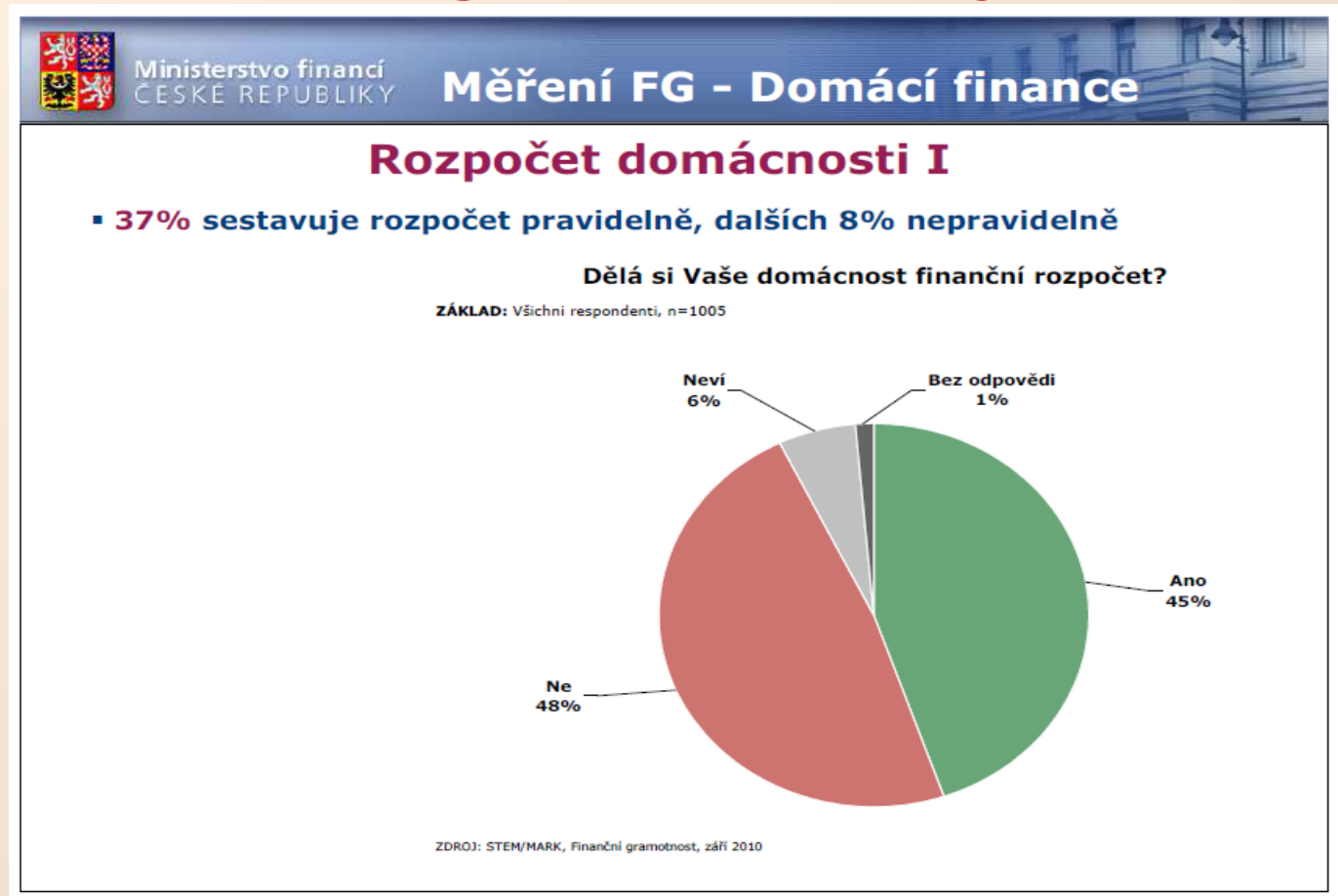
Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

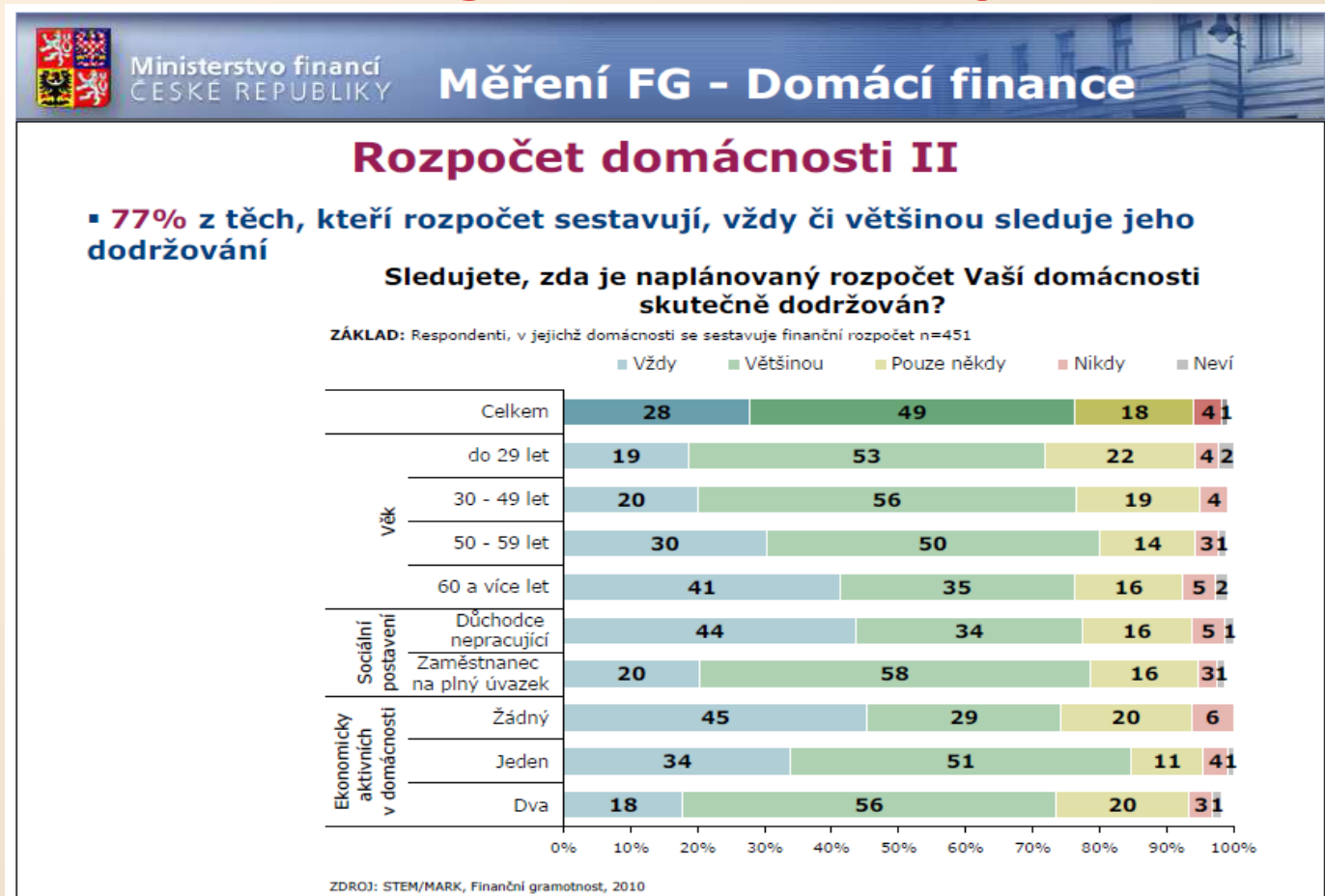
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

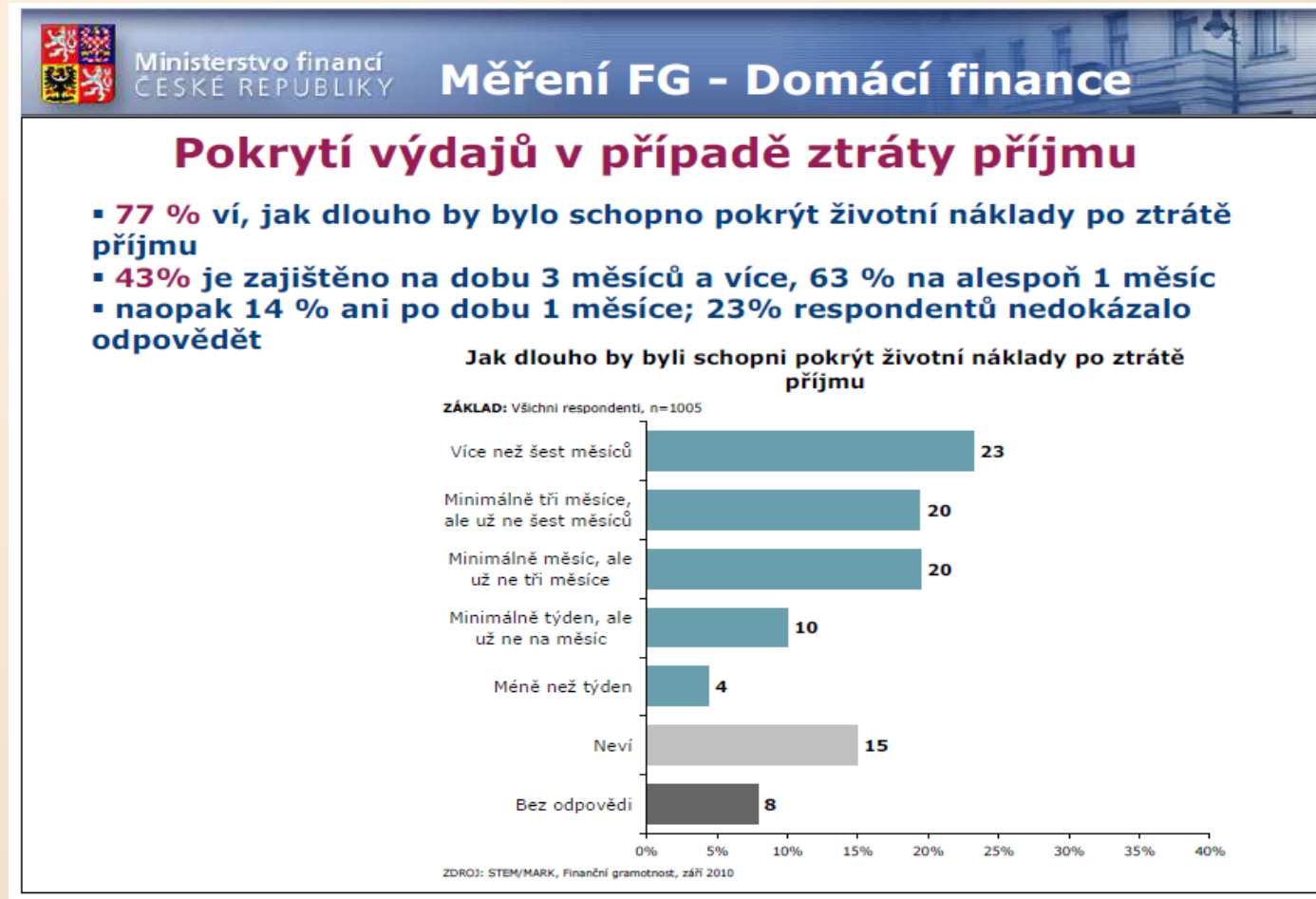
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

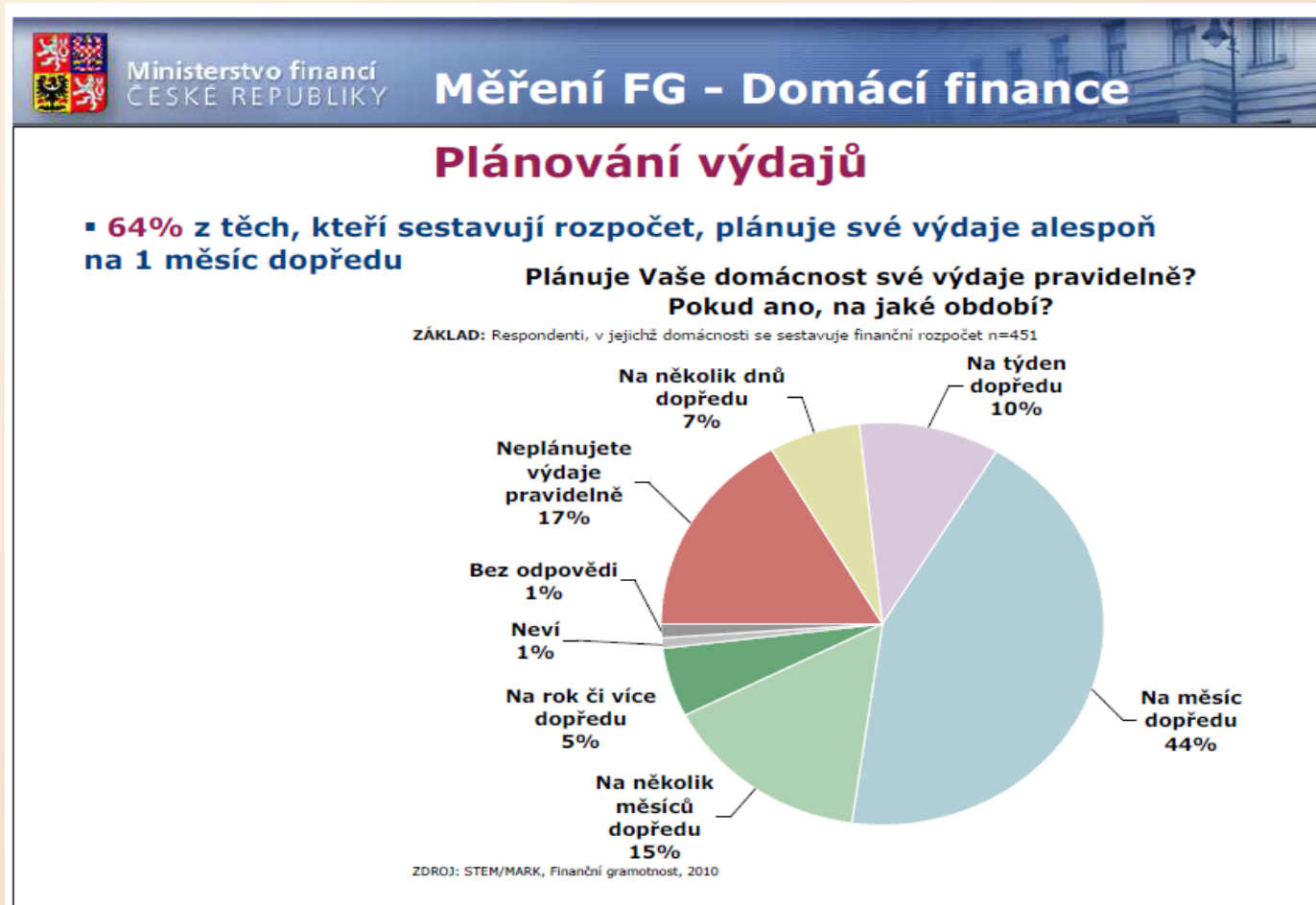
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Ministerstvo financí
ČESKÉ REPUBLIKY

Měření FG – vybrané závěry

II. Vytváření rezerv

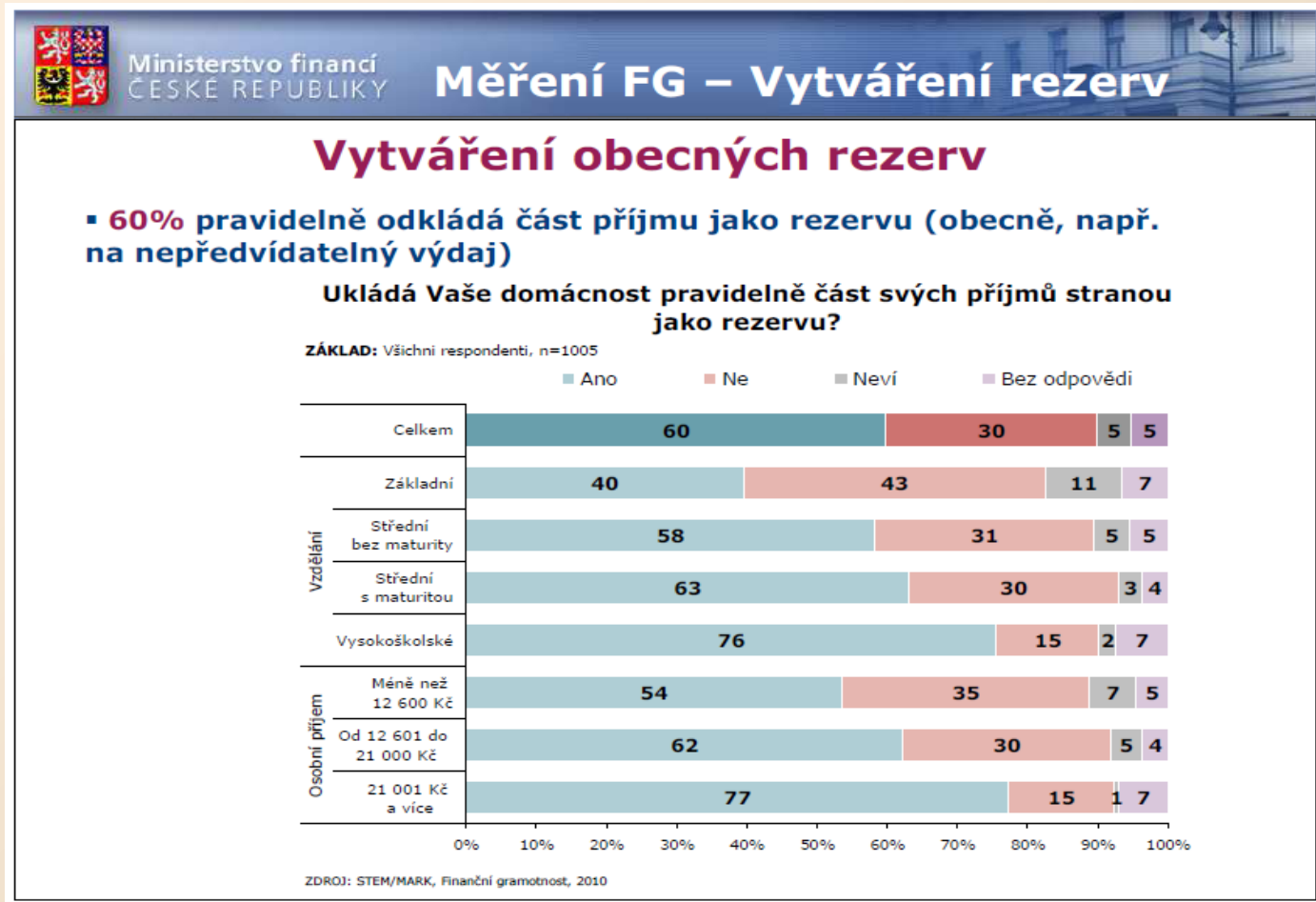
Finančně gramotný občan (mimo jiné)

- si vytváří rezervy – např. pravidelným odkládáním části příjmu
- tyto rezervy mohou být jak obecného charakteru (tedy na „nepředvídatelný výdaj“), tak konkrétně zaměřené, např. ztráta příjmu či financování výdajů ve stáří
- již přemýšlel o tom, z čeho bude žít ve stáří

Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

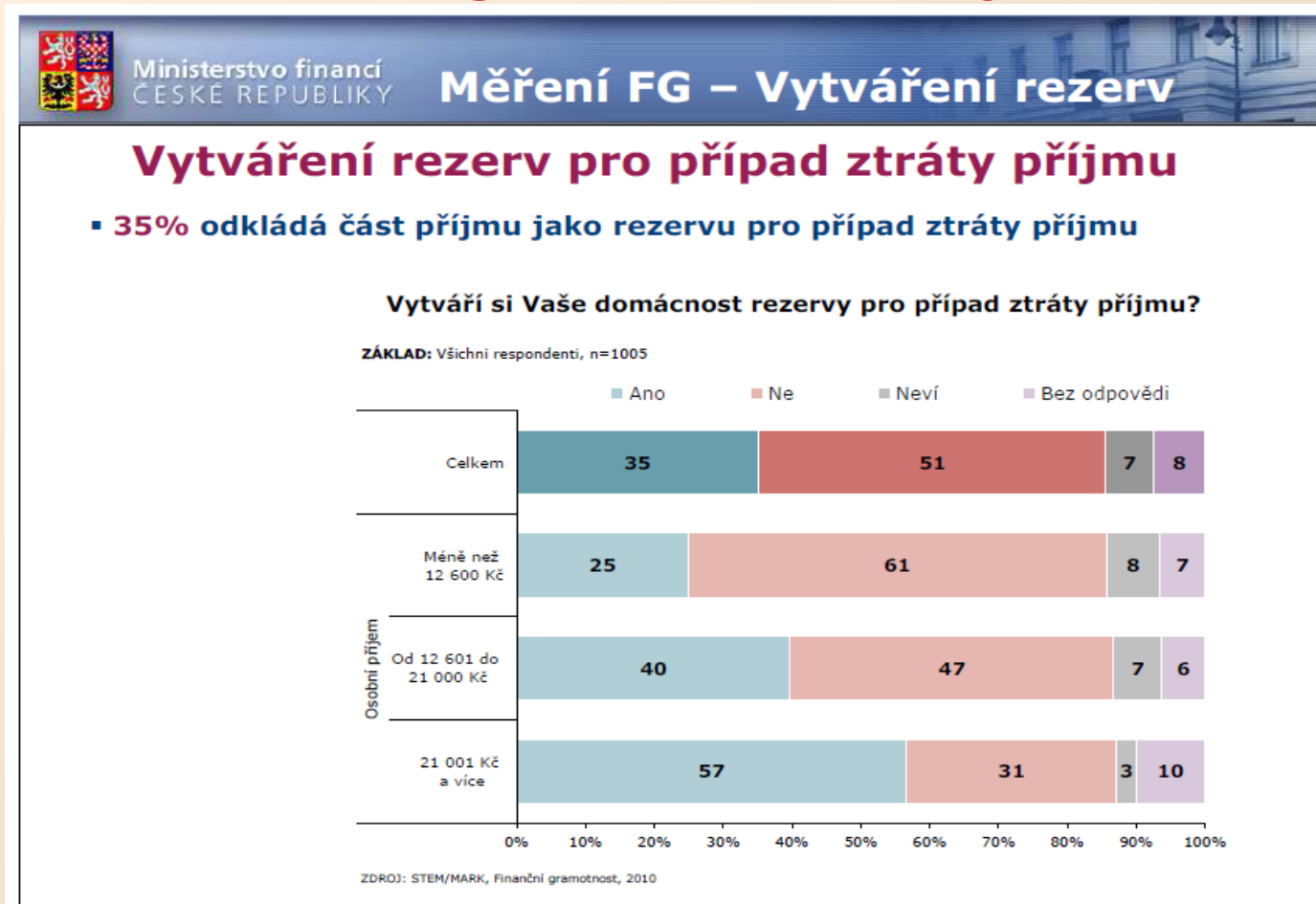
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

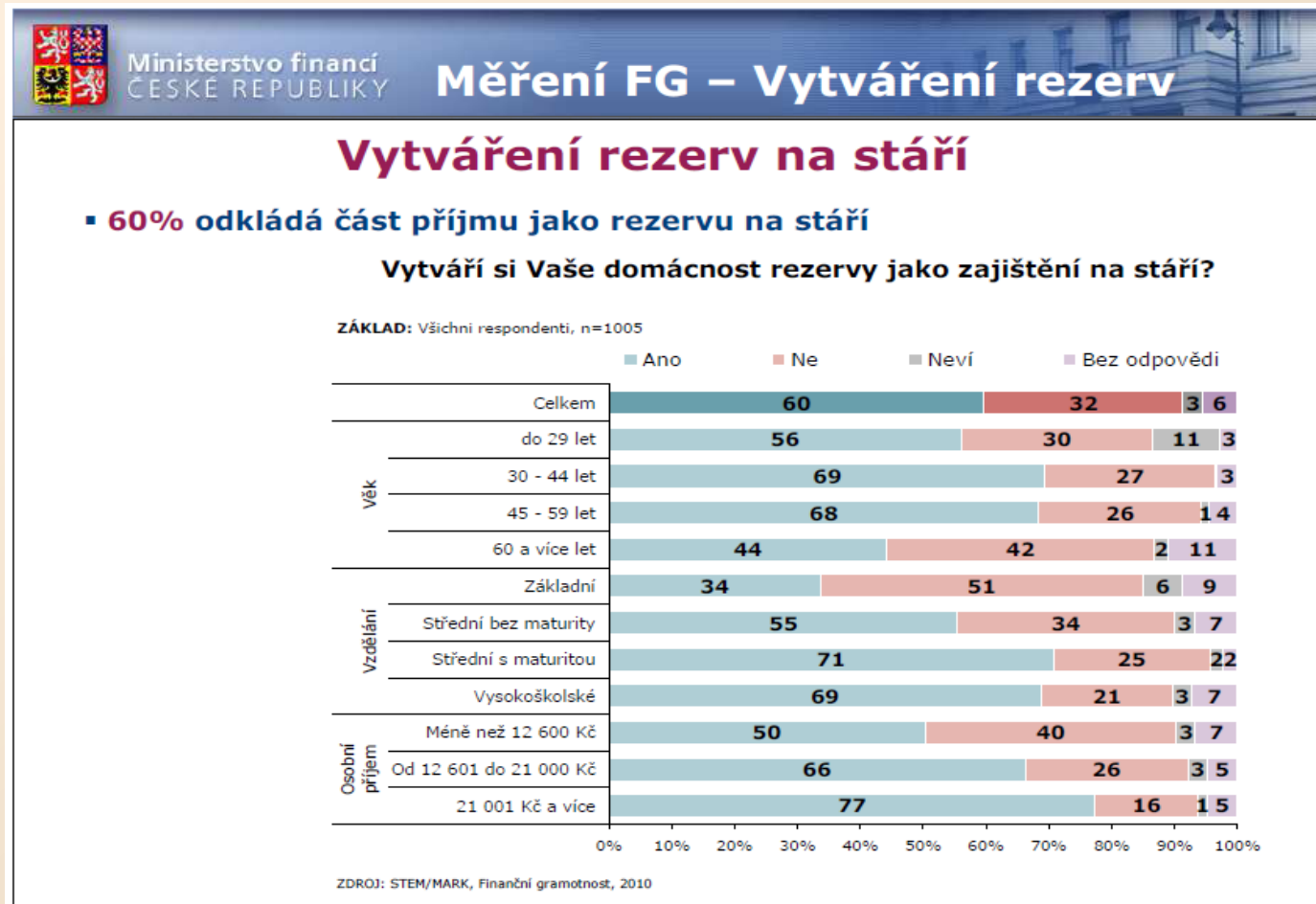
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

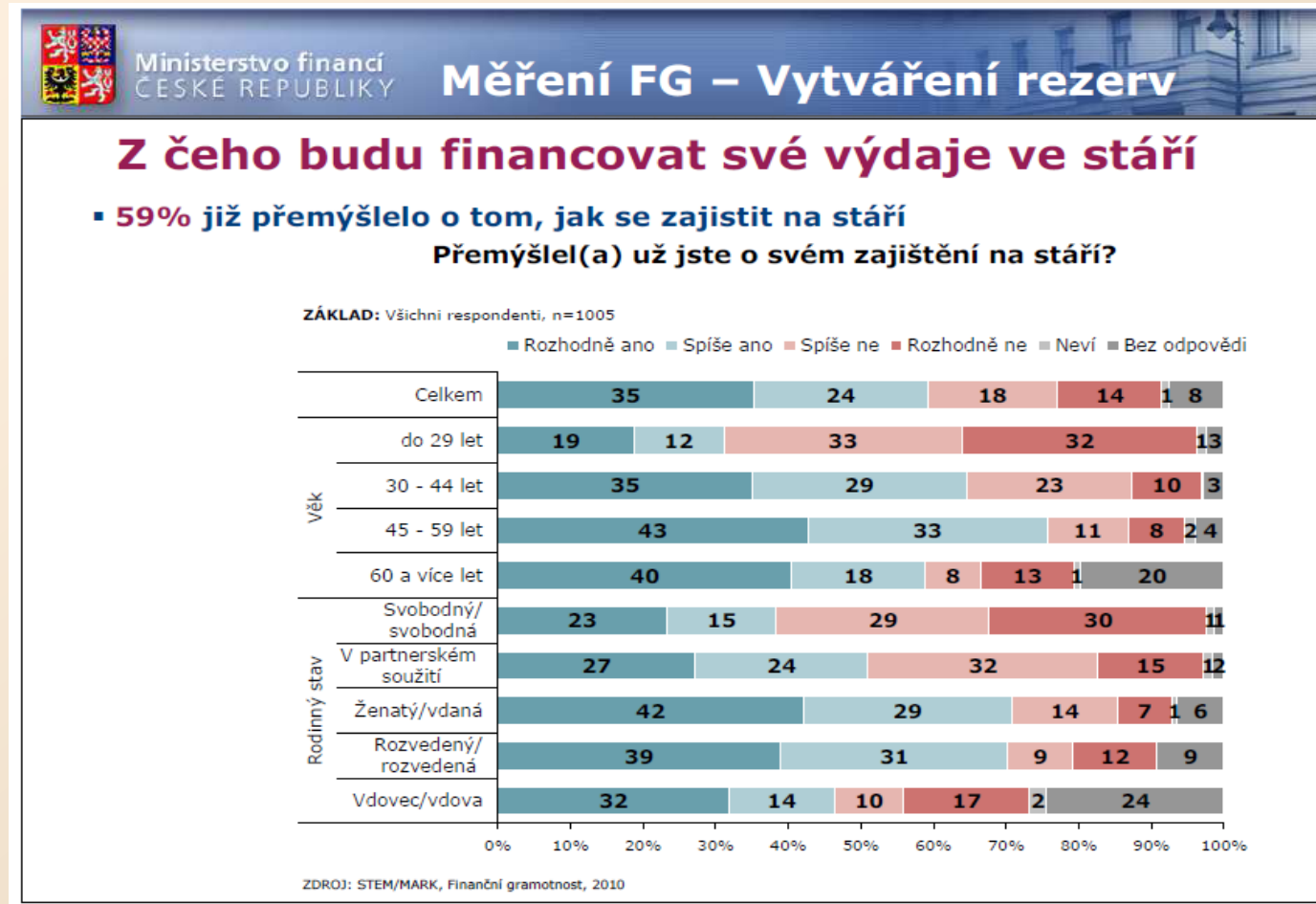
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Ministerstvo financí
ČESKÉ REPUBLIKY

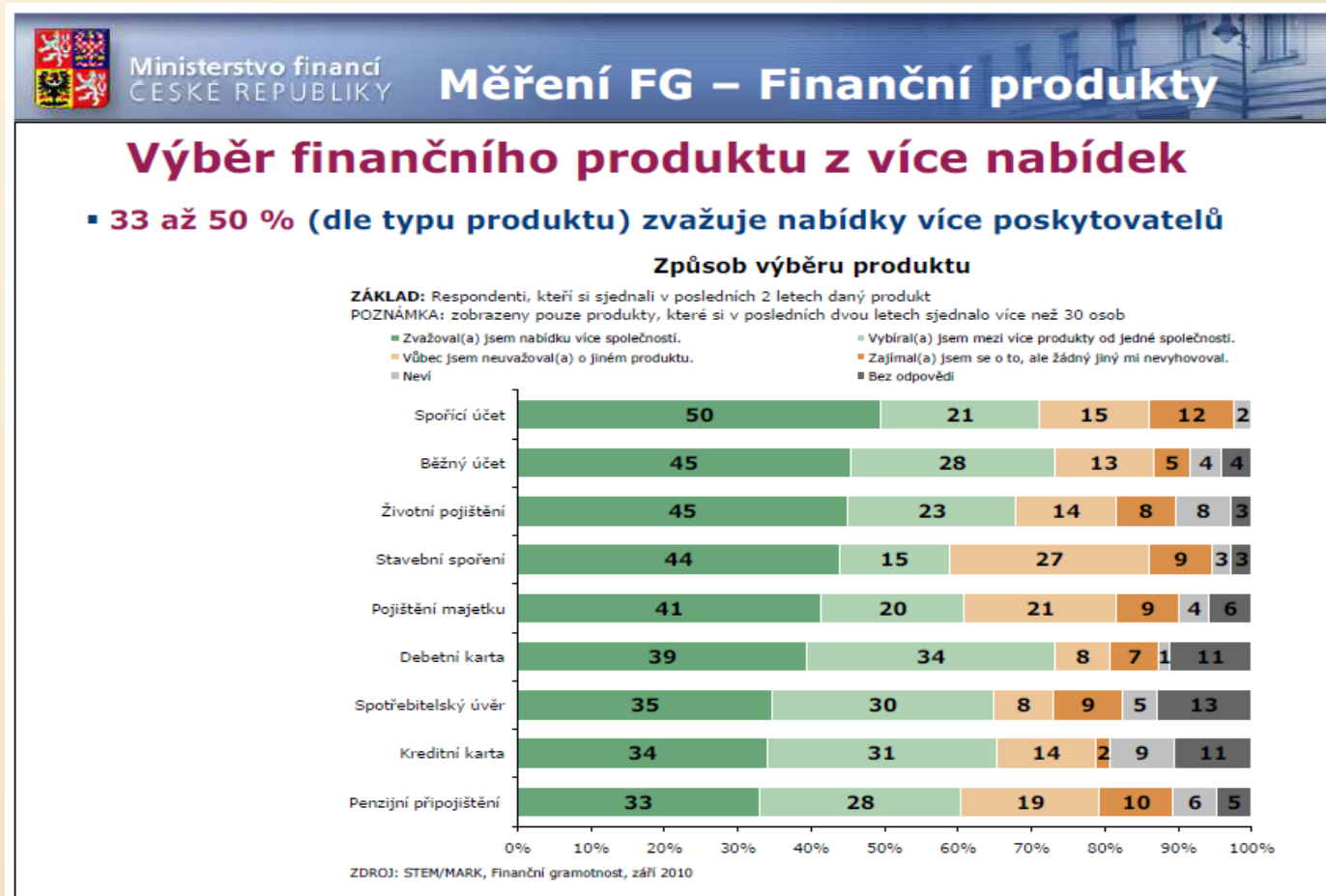
Měření FG – vybrané závěry

III. Finanční produkty

Finančně gramotný občan (mimo jiné)

- při výběru finančního produktu zvažuje více nabídek a více zdrojů informací
- zná základní finanční produkty, např. v oblasti platebních karet zná rozdíl mezi kartou debetní a kreditní, zejm. pokud např. kreditní kartu skutečně používá
- je si vědom rizik spojených s některými finančními produkty – např. platebními kartami
- ví, co dělat, když dojde k odcizení či ztrátě platební karty
- ví, podle čeho si vybírat finanční produkty, např. spotřebitelský úvěr

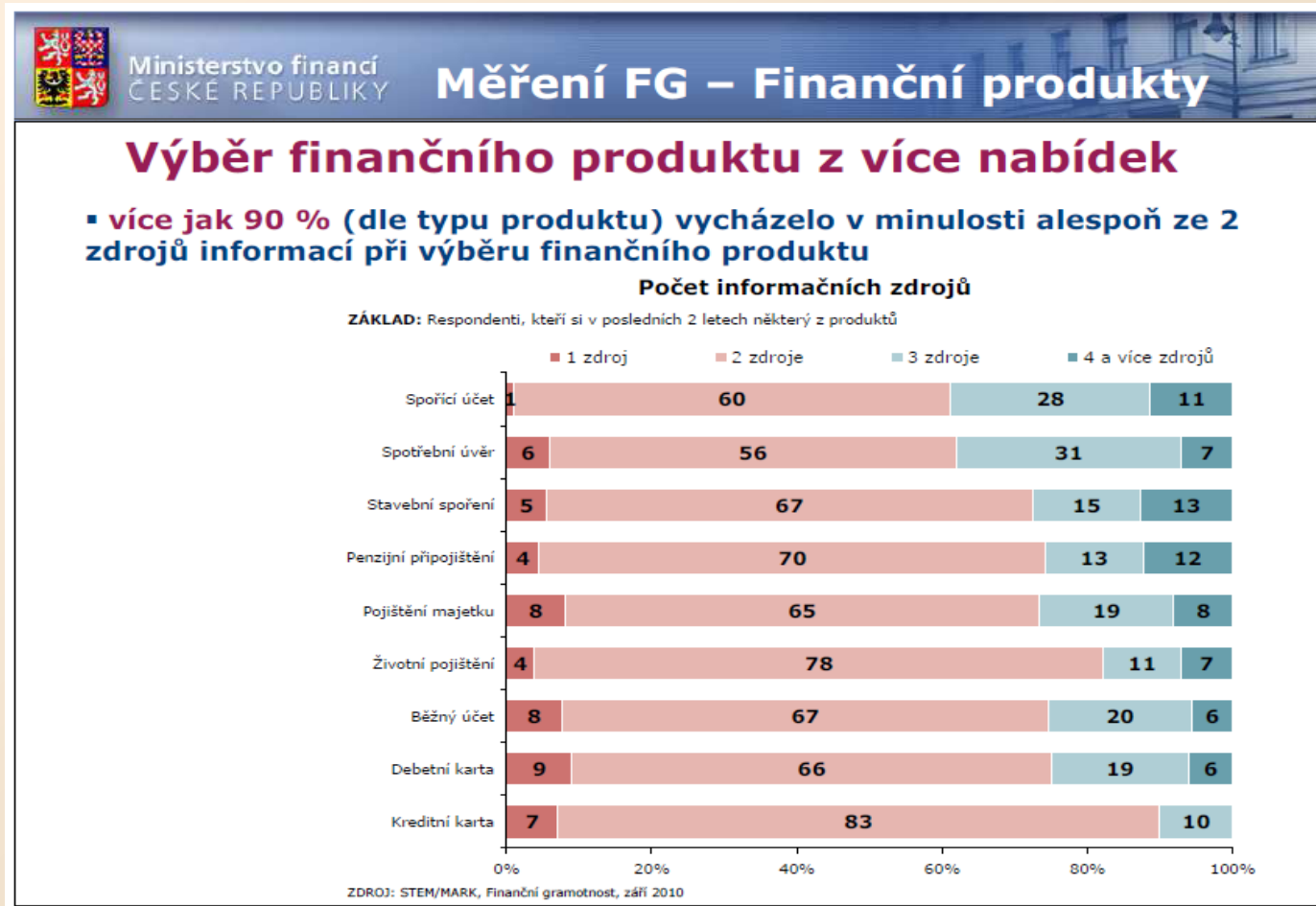
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

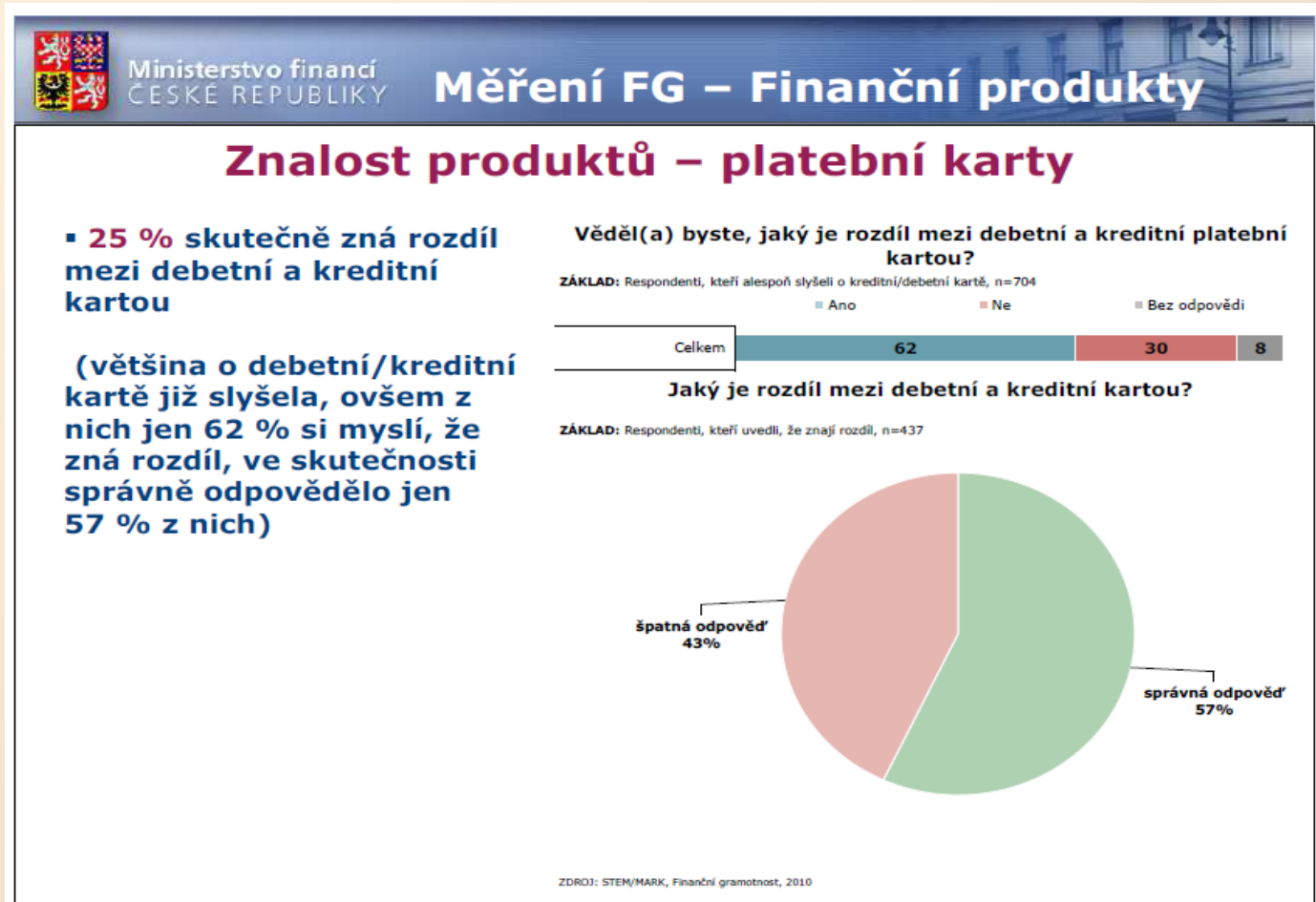
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

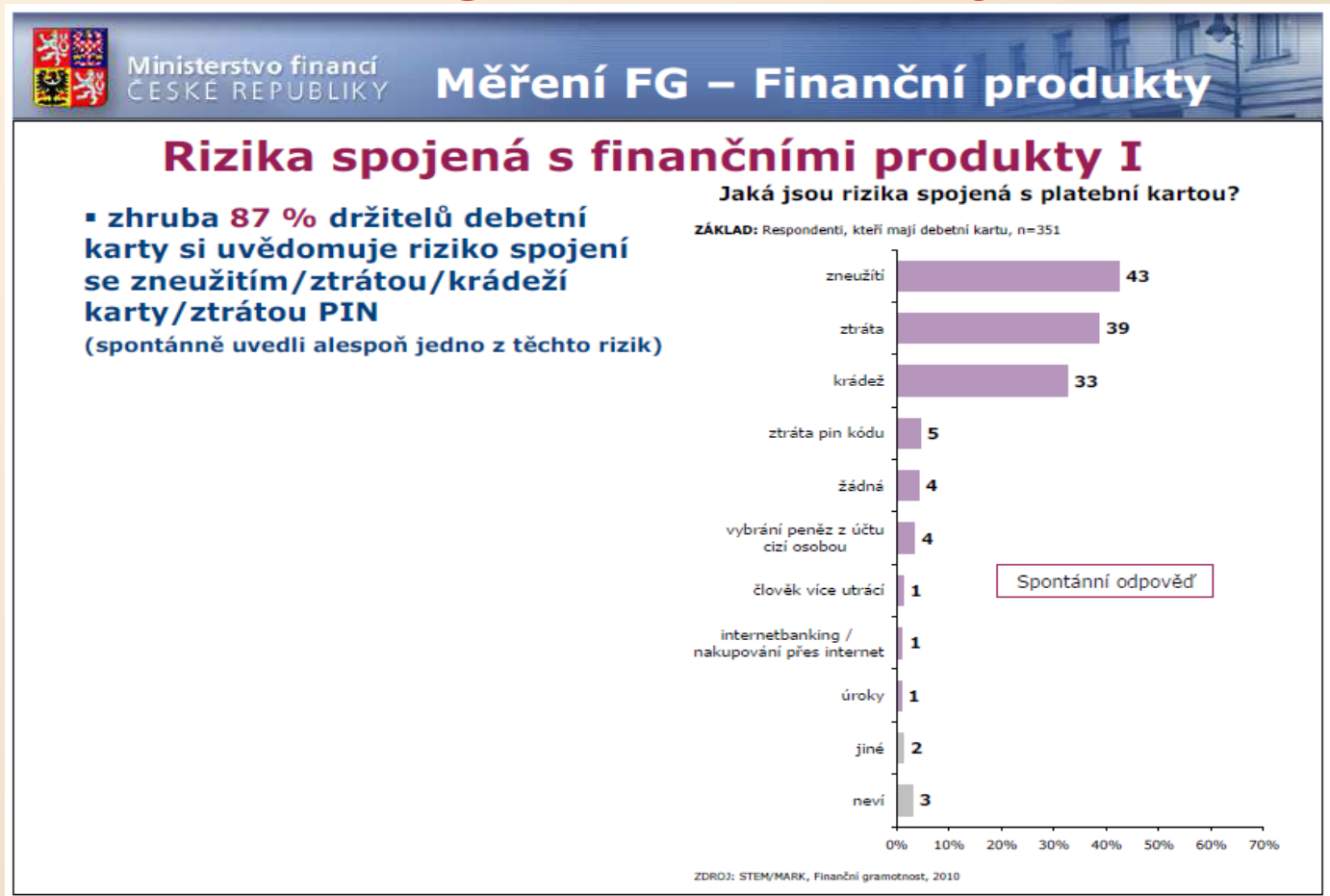
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

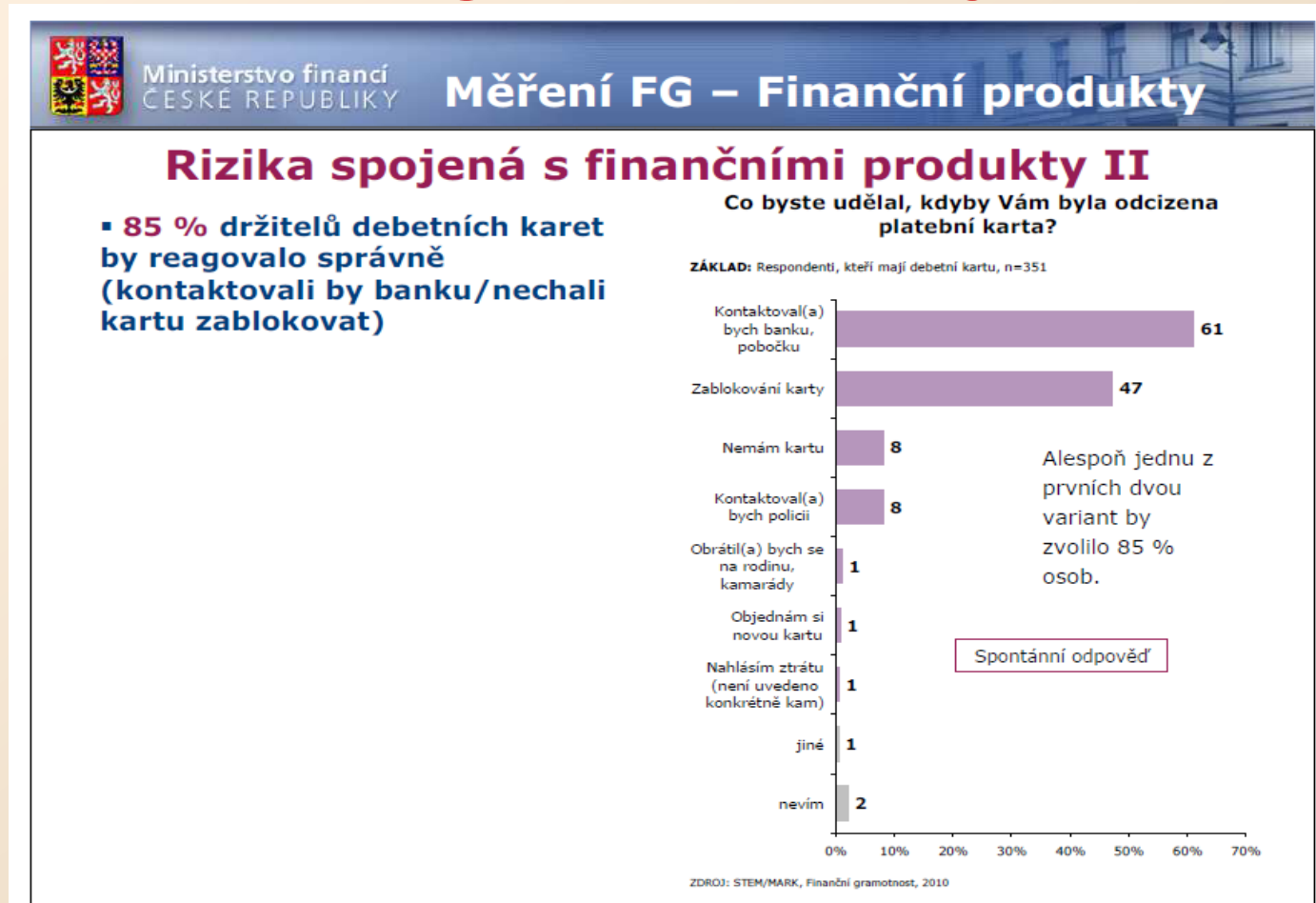
Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

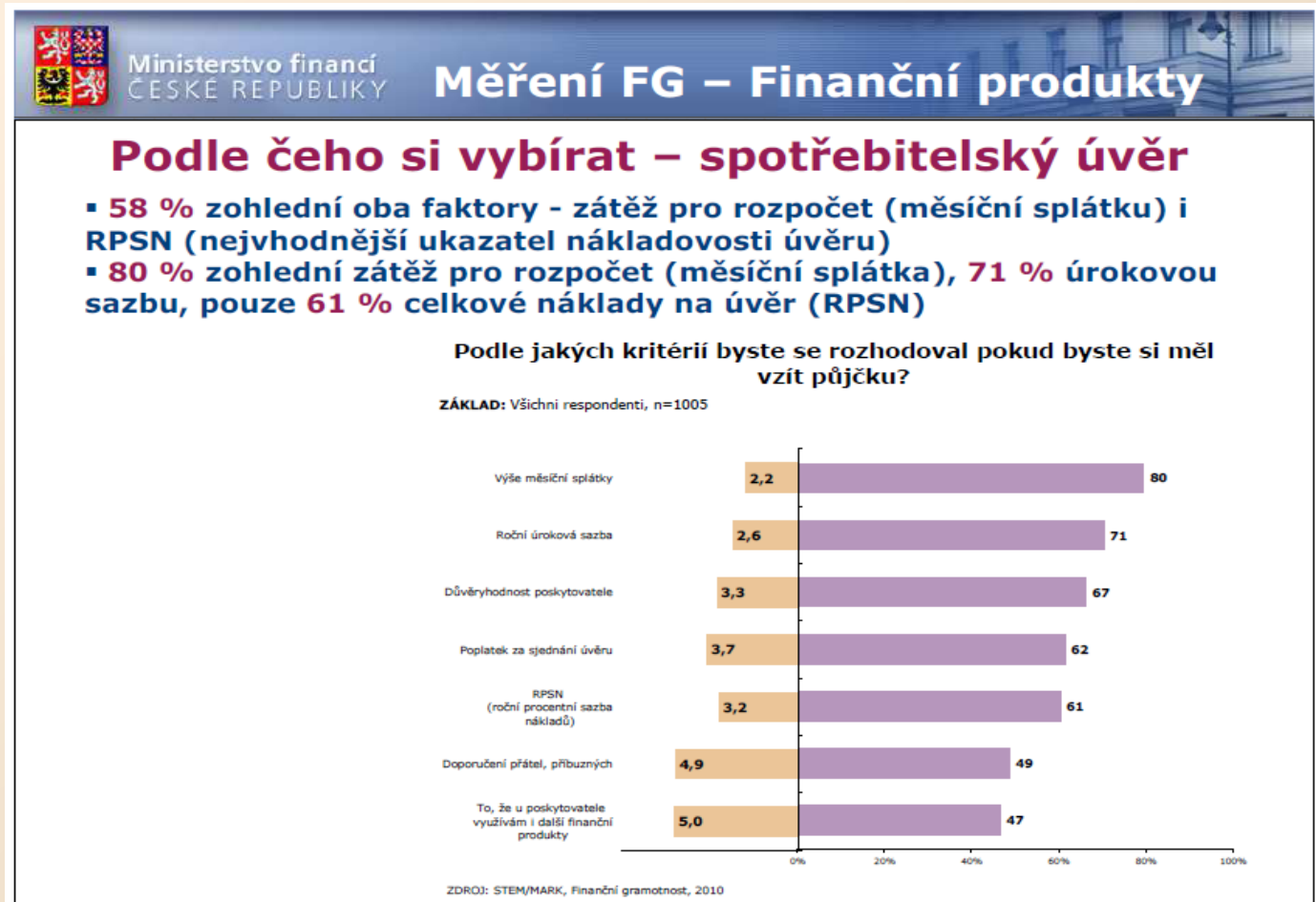
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Zdroj: Hradil, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Finanční gramotnost v ČR

IV. Chování a zvyklosti ve světě financí

Finančně gramotný občan (mimo jiné)

- platí své účty včas
- sleduje svoji finanční situaci
- dříve, než si něco koupí , pečlivě zvažuje, zda si to může dovolit
- uvědomuje si, že nelze získat současně minimální míru rizika, vysoký výnos a okamžitou likviditu
- má připraveno řešení v případě obtížné finanční situace
- informuje věřitele o své neschopnosti splácet

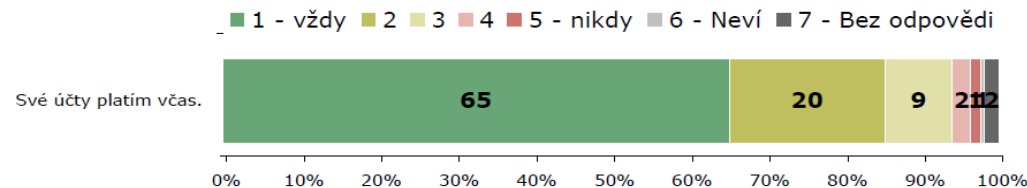
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Finanční gramotnost v ČR Chování a zvyklosti ve světě financí

Hospodaření s penězi

65% dotazovaných platí své účty včas, **20%** většinou platí své účty včas

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

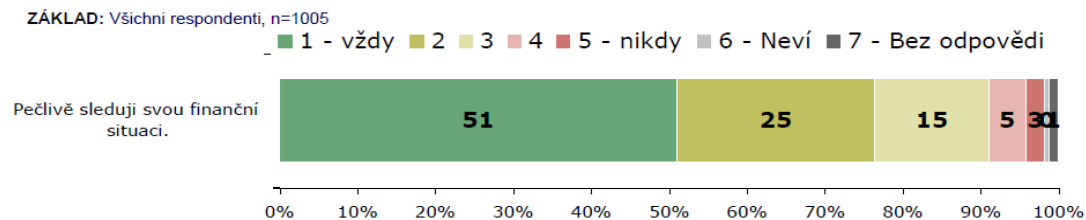
ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, září 2010

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Finanční gramotnost v ČR Chování a zvyklosti ve světě financí

Hospodaření s penězi

51% sleduje svoji finanční situaci

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, září 2010

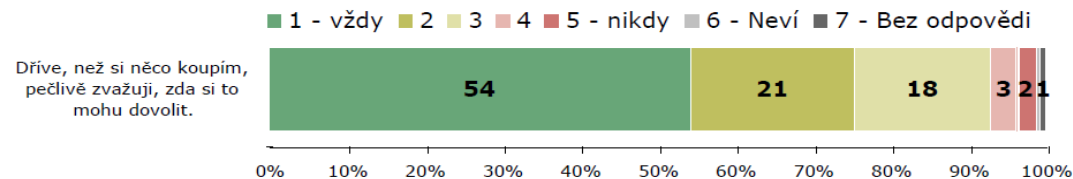
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Finanční gramotnost v ČR Chování a zvyklosti ve světě financí

Hospodaření s penězi

54% dříve než si něco koupí, pečlivě zvažuje, zda si to může dovolit

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, září 2010

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

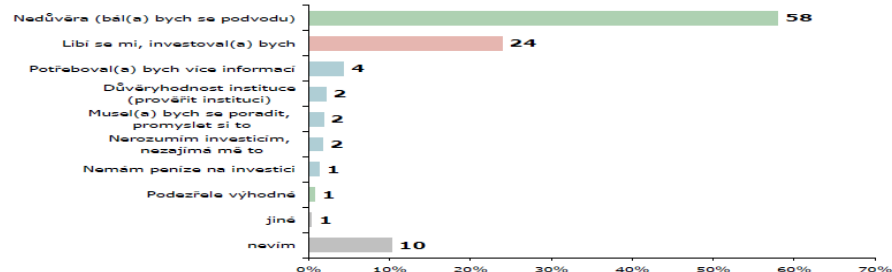
Finanční gramotnost v ČR Chování a zvyklosti ve světě financí

Vztah k riziku při investování

58% by nedůvěřovalo nabídce možnosti investovat bez rizika s vysokým výnosem a kdykoli přístupem k penězům

Možnost investovat bez rizika s vysokým výnosem a kdykoli přístupem k penězům. Co byste si o takovéto nabídce mysleli?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005
POZNÁMKA: bylo možno více odpovědí

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

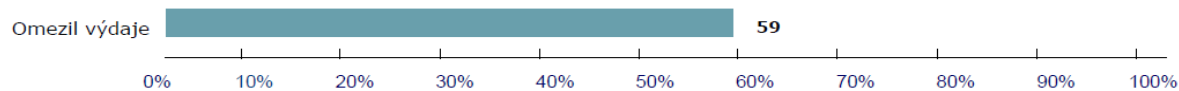
Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Finanční gramotnost v ČR Chování a zvyklosti ve světě financí

Obtížná finanční situace

51% má připraveno řešení v případě obtížné
finanční situace

Co byste udělal(a) pro překlenutí finančních obtíží

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005
POZNÁMKA: bylo možné více odpovědí

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

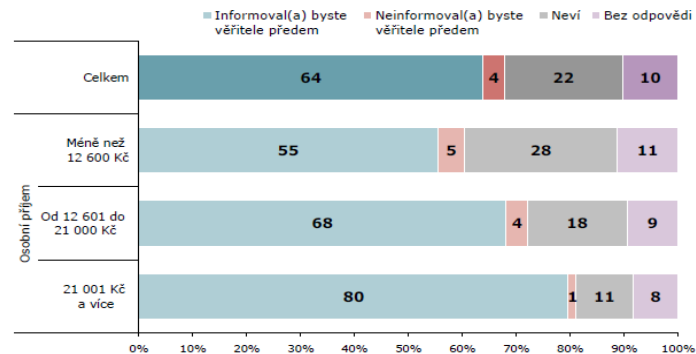
Finanční gramotnost v ČR Chování a zvyklosti ve světě financí

Nesplácení

64% by informovalo věřitele o své neschopnosti splácet

Co byste udělal(a), kdybyste zjistil(a), že z finančních důvodů nemůžete zaplatit splátku?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Finanční gramotnost v ČR

V. Znalosti ze světa financí

Finančně gramotný občan (mimo jiné)

- ví, že existuje pojištění vkladů
- rozumí tomu, co inflace znamená v praktickém životě
- zná výši inflace
- ví, co znamená zkratka RPSN
- zná skutečný význam RPSN
- ví co znamená p.a a p.m.,

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

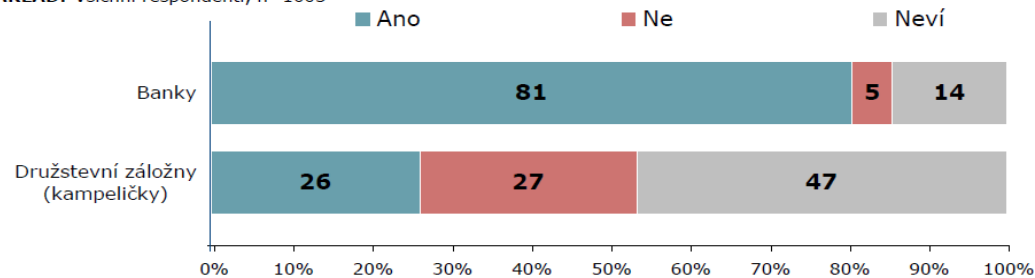
Finanční gramotnost v ČR Znalosti ze světa financí

Pojištění vkladů

81% ví, že vklady v bankách jsou pojištěny a 26% ví, že vklady v družstevních záložnách jsou pojištěny a v jaké výši

Jsou podle Vašeho názoru peníze v následujících finančních institucích pojišťovny pro případ bankrotu finanční instituce?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

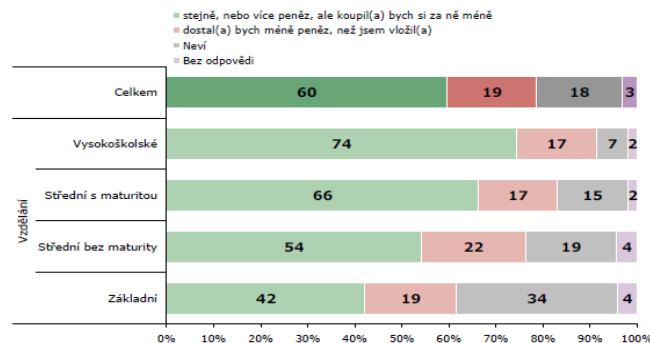
Finanční gramotnost v ČR Znalosti ze světa financí

Inflace

60% rozumí tomu, co inflace znamená v praktickém životě

Pokud by se zvýšila míra inflace, co by se podle Vás stalo s penězi, které byste měl(a) uloženy v bance?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

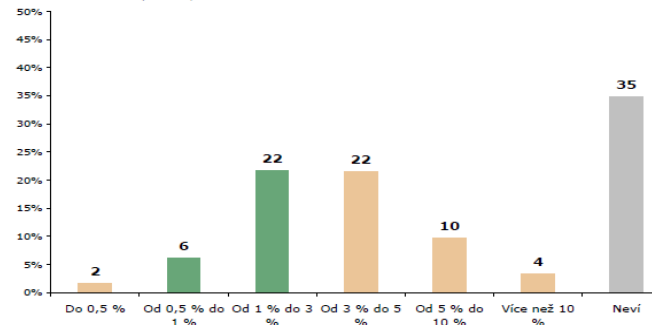
Finanční gramotnost v ČR Znalosti ze světa financí

Inflace

28% určilo správný interval výše inflace v loňském roce

Pokuste se, prosím, odhadnout, jaká byla v loňském roce roční
míra inflace v ČR.

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

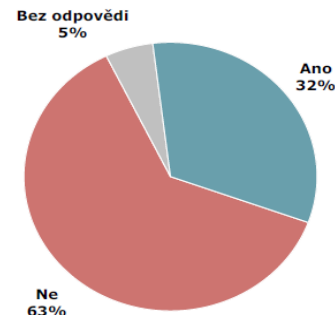
Finanční gramotnost v ČR Znalosti ze světa financí

RPSN

32% tvrdí, že ví, co znamená zkratka RPSN

Věděl(a) byste, co znamená zkratka „RPSN“?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

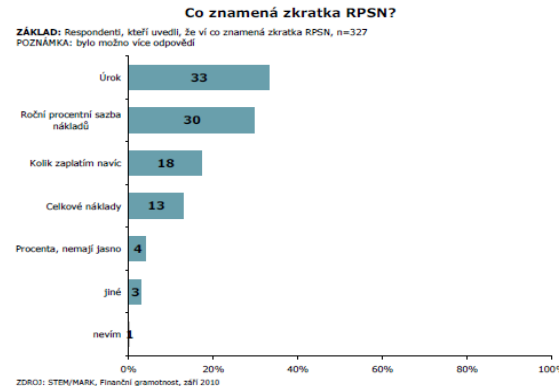
ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Finanční gramotnost v ČR Znalosti ze světa financí

RPSN

17% dotazovaných z celkového počtu zná skutečný obsah = význam sdělení, které se za zkratkou RPSN skrývá

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

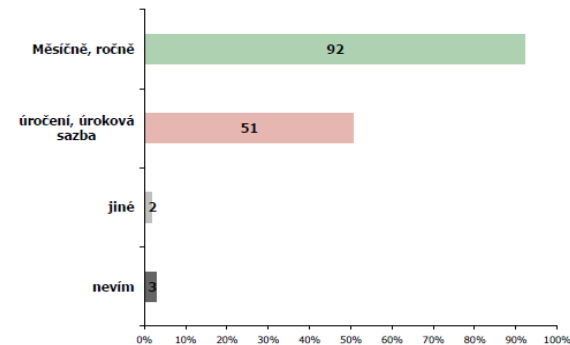
Finanční gramotnost v ČR Znalosti ze světa financí

Úroky

16% skutečně ví, co znamená p.m. a p.a

Co znamená "p.m." a co "p.a."?

ZÁKLAD: Respondenti, kteří uvedli, že ví co znamenají zkratky "p.m." a "p.a.", n=175
POZNÁMKA: bylo možno více odpovědí

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, září 2010

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

Finanční gramotnost v ČR

VI. Smlouvy a stížnosti

Finančně gramotný občan (mimo jiné)

- smlouvu nejdříve přečte a teprve poté ji podepíše
- ví, že si může stěžovat a kde si může stěžovat
- zná pojmem rozhodčí doložka

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

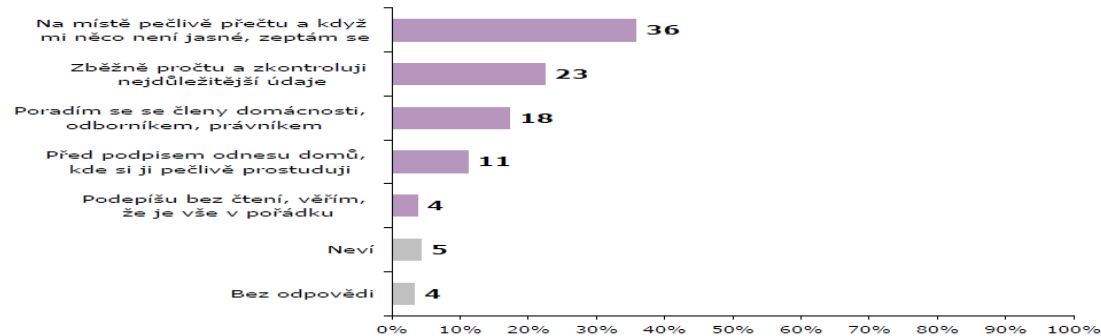
Finanční gramotnost v ČR Smlouvy a stížnosti

Nakládání se smlouvou

36% smlouvu na místě pečlivě přečte

Který z výroků nejlépe odpovídá situaci, kdy je Vám v nějaké finanční instituci předložena nějaká smlouva?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

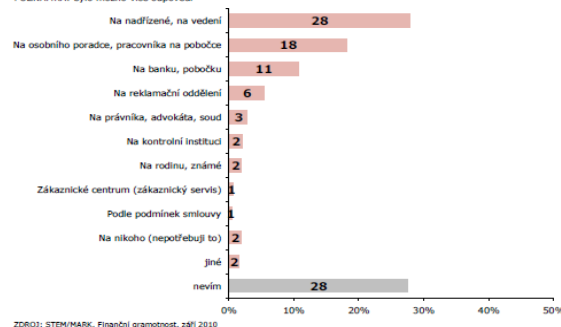
Finanční gramotnost v ČR Smlouvy a stížnosti

Reklamace

Zhruba **70%** z těch, kteří nikdy finanční produkt nereklaovali ví, na koho by se obrátilo

Jak byste postupoval, kdybyste reklamoval(a) finanční produkt? Na koho byste se obrátil(a)?

ZÁKLAD: Respondenti, kteří zatím žádný finanční produkt nereklaovali, n=894
POZNÁMKA: bylo možno více odpovědí

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, září 2010

Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR

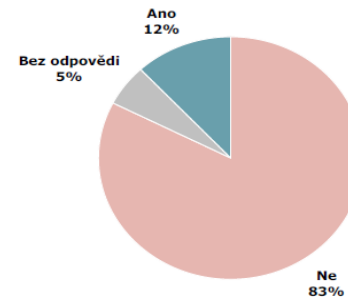
Finanční gramotnost v ČR Smlouvy a stížnosti

Rozhodčí doložka

12% se již setkalo s pojmem rozhodčí doložka

Setkal(a) jste se již někdy s pojmem „rozhodčí doložka“?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

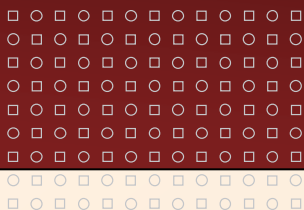
ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

Finanční gramotnost

*Kvantitativní výzkum – Finanční gramotnost obyvatel ČR
květen – říjen 2010*

- Podrobnější informace naleznete na

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/EXT - PPT_zaverecna_zprava_mereni_FG - plne_zneni.pdf

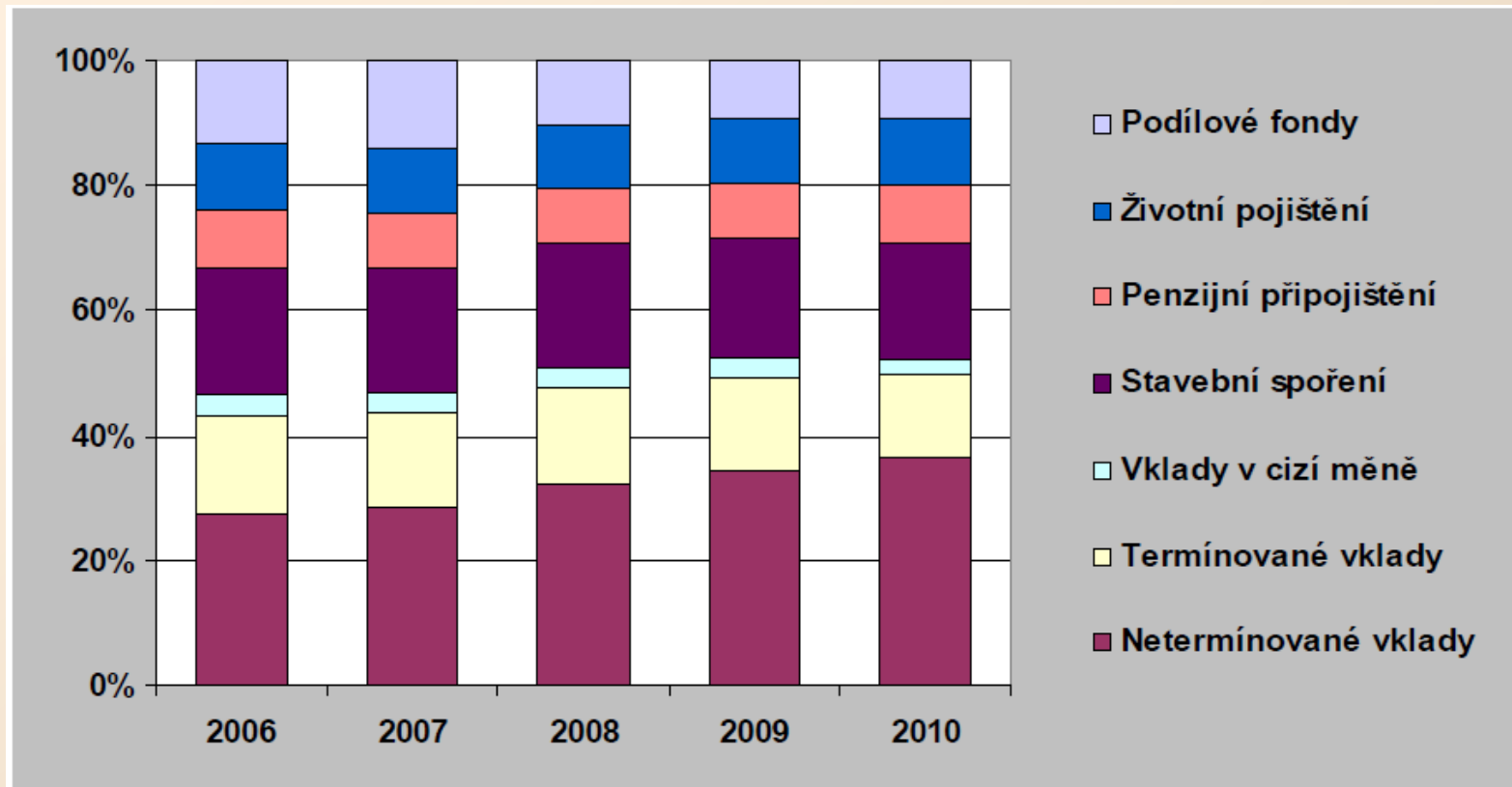

Problémy osobních a rodinných financí v České republice

- chybějící finanční plánování
- chybné rozmístění českého majetku a nechuť k investování

Vývoj struktury úspor obyvatelstva v ČR

Zdroj: Ministerstvo financí ČR: Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2010,
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Zprava_o_vyvoji_FT_v_roce_2010_pdf.pdf

Co lze rychle změnit ve svých osobních a rodinných financích

- změňte své finanční návyky
- sestavte si alespoň jednoduchý finanční plán
- začněte pravidelně investovat

Sedm největších životních rozhodnutí

- Investování do správných aktiv
- Volba povolání
- Volba životního stylu
- Jak moc se zadlužíte
- Jak budete chránit svá aktiva
- Kolik budete mít dětí
- Koho si vezmete

Jak se žije Evropanům?

Stát	Očekávaná délka života (v letech)	HDP na obyvatele (v paritě kupní síly USD)	Index korupce	Průměrná roční mzda (dle kupní síly, v EUR)	Nezaměstnanost (v %)	Daňové zatížení(v % k HDP)	Počet odpracovaných hodin za týden (při plném úvazku)	Počet chudých(v %)	Výdaje za jídlo z rodinného rozpočtu (v %)	Počet manažerek (v %)	Výsledný index
Lucembursko	79.18 (9)	79 400 (1)	8,3 (5)	27 395 (1)	4,2 (6)	36,40 (12)	40,0 (11)	14 (11)	10,0 (3)	26,3 (20)	7,9
Nizozemí	79.25 (8)	39 000 (4)	8,9 (4)	15 814 (12)	2,9 (2)	40,40 (19)	38,9 (1)	10 (1)	11,5 (6)	25,6 (22)	7,9
Irsko	78.07 (16)	46 600 (2)	7,7 (8)	22 207 (2)	6,0 (16)	34,00 (8)	39,2 (4)	18 (17)	7,0 (1)	30,2 (15)	8,9
Švédsko	80.74 (2)	37 500 (5)	9,3 (1)	17 217 (8)	5,2 (11)	49,70 (26)	39,9 (10)	12(3)	12,5 (8)	29,8 (16)	9,0
Dánsko	78.13 (15)	37 200 (6)	9,3 (1)	21 521 (3)	2,7 (1)	50,00 (27)	39,4 (7)	12 (3)	11,5 (5)	23,0 (23)	9,1
Francie	80.87 (1)	32 600 (12)	7,1 (11)	18 873 (6)	7,4 (21)	46,10 (24)	39,1 (3)	13 (7)	15,0 (11)	37,1 (4)	10,0
Rakousko	79.36 (6)	39 300 (3)	8,1 (6)	18 960 (5)	4,1 (4)	43,40 (22)	42,4 (27)	13 (7)	11,0 (4)	27,0 (18)	10,2
Belgie	79.07 (11)	36 200 (7)	7,3 (10)	17 143 (9)	5,7 (14)	46,80 (15)	39,0 (2)	15 (14)	14,0 (10)	32,9 (8)	11,0
Velká Británie	78.85 (12)	35 000 (9)	7,7 (8)	19 863 (4)	5,2 (10)	39,00 (17)	42,4 (26)	19 (20)	9,5 (2)	34,5 (5)	11,3
Finsko	78.82 (13)	36 000 (8)	9,0 (3)	16 882 (10)	6,1 (18)	43,60 (23)	39,2 (5)	13 (7)	13,0 (9)	29,7 (17)	11,3
Německo	79.10 (10)	34 100 (10)	7,9 (7)	18 055 (7)	7,4 (20)	40,60 (20)	40,3 (13)	13 (7)	12,0 (7)	26,4 (19)	12,0
Slovensko	76.73 (18)	28 000 (15)	6,7 (12)	8 851 (17)	4,3 (7)	39,30 (18)	41,4 (24)	12 (3)	16,0 (15)	32,8 (9)	13,8
Itálie	80.07 (3)	30 900 (13)	4,8 (21)	16 617 (11)	6,5 (19)	42,60 (21)	39,3 (6)	20 (21)	15,5 (13)	31,9 (12)	14,0
Kypr	78.15 (14)	27 100 (16)	6,4 (15)	12 344 (14)	3,5 (3)	36,60 (23)	39,9 (9)	16 (15)	16,5 (16)	13,6 (27)	14,2

Jak se žije Evropanům?

Španělsko	79.92 (4)	33 600 (11)	6,5 (14)	13 431 (13)	9,9 (26)	37,30 (15)	40,9 (17)	20 (21)	15,0 (12)	32,3 (11)	14,4
Estonsko	72.56 (25)	21 800 (19)	6,6 (13)	5 611 (20)	4,1 (5)	31,10 (5)	41,0 (19)	18 (17)	18,5 (21)	37,5 (3)	14,7
Česko	76.62 (19)	24 500 (17)	5,2 (18)	5 625 (19)	4,4 (9)	36,30 (11)	41,3 (22)	10 (1)	17,0 (17)	30,3 (14)	14,7
Malta	79.30 (7)	23 400 (18)	5,8 (17)	8 308 (18)	5,8 (15)	35,20 (10)	40,4 (14)	14 (11)	17,0 (18)	14,5 (26)	15,4
Litva	74.67 (22)	16 800 (25)	4,6 (23)	4 896 (23)	4,3 (8)	30,00 (3)	39,7 (8)	20 (21)	28,5 (25)	42,7 (2)	16,0
Řecko	79.52 (5)	30 600 (14)	4,7 (22)	12 203 (15)	7,8 (25)	33,50 (6)	40,7 (16)	21 (26)	16,0 (14)	25,8 (21)	16,4
Polsko	75.41 (20)	21 800 (19)	6,1 (16)	4 808 (25)	7,5 (22)	37,00 (14)	40,1 (12)	18 (17)	17,0 (19)	34,2 (7)	17,1
Slovensko	75.17 (21)	20 200 (22)	5,0(20)	4 889 (24)	10,5 (27)	29,50 (2)	40,9 (18)	12 (3)	19,0 (23)	31,2 (13)	17,3
Portugalsko	78.04 (17)	21 800 (19)	4,6 (23)	9 674 (16)	7,5 (23)	33,80 (7)	41,2 (20)	19 (20)	19,0 (22)	32,5 (10)	17,7
Maďarsko	73.18 (23)	19 300 (23)	5,1 (19)	5 462 (21)	7,6 (24)	37,30 (16)	40,7 (15)	16 (15)	17,5 (20)	34,3 (6)	18,2
Lotyšsko	71.88 (27)	17 700 (24)	4,6 (23)	4 978 (22)	5,6 (12)	30,40 (4)	42,2 (25)	23 (27)	22,0 (24)	44,3 (1)	18,9
Bulharsko	72.83 (24)	11 800 (26)	3,6 (27)	2 453 (27)	5,7 (13)	34,40 (9)	41,3 (23)	14 (11)	33,2 (26)	19,3 (24)	21,0
Rumunsko	72.18 (26)	11 100 (27)	3,8 (26)	3 036 (26)	6,0 (17)	29,20 (1)	41,3 (21)	19 (20)	35,0 (27)	16,9 (25)	21,6

Zdroj: Gola, P.: Kde se v Evropě žije nejlépe?, <http://www.finexpert.cz/Zajimavosti/Kde-se-v-Evropě-žije-nejlépe/sc-35-sr-1-a-24480/default.aspx>; upraveno autorkou

Nejbohatší lidé světa (3.10.10)

Rank	Name	Citizenship	Age	Net Worth (\$bil)	Residence
1	Carlos Slim Helu & family	Mexico	72	74	Mexico
2	William Gates III (Bill Gates)	United States	56	56	United States
3	Warren Buffett	United States	81	50	United States

97	Petr Kellner	Czech Republic	47	9.2	Czech Republic
----	--------------	----------------	----	-----	----------------

Zdroj: <http://www.forbes.com/wealth/billionaires/list>

Literatura

- MÁLEK, Petr; OŠKRDALOVÁ, Gabriela; VALOUCH, Petr. Osobní finance. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2010. 203 s. ISBN 9788021051577. kapitola 1.
- FILIP, M.: Osobní a rodinné bohatství : kam s penězi. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-416-3. s. 4 – 110, 183 – 265, 279 - 288.
- GOLA, P.: Kde se v Evropě žije nejlépe?. FinExpert.cz [on-line]. <http://www.finexpert.cz/Zajimavosti/Kde-se-v-Evropе-zije-nejlepe/sc-35-sr-1-a-24480/default.aspx>.
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY: Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2010. http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Zprava_o_vyvoji_FT_v_roce_2010_pdf

Literatura

- HRADIL, D.: Shrnutí hlavních výstupů z měření finanční gramotnosti obyvatel ČR,
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf.
- ČNB: Tisková konference MF a ČNB,
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/CNB_FG_v_CR_2010.pdf.
- FORBES: The World's Billionaires,
http://www.forbes.com/lists/2010/10/billionaires-2010_The-Worlds-Billionaires_Rank.html.
- FORBES: The World's Billionaires,
http://www.forbes.com/lists/2010/10/billionaires-2010_The-Worlds-Billionaires_Rank_4.html.

Literatura

- Společný dokument MF ČR, MŠMT ČR, MPO ČR: Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>.
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY: STEM/MARK: Finanční gramotnost v ČR : Kvantitativní výzkum – Finanční gramotnost obyvatel ČR.
[http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/EXT -
PPT zaverecna zprava mereni FG - plne zneni.pdf](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/EXT_-_PPT_zaverecna_zprava_mereni_FG_-_plne_zneni.pdf).
- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=cs&catId=637>
- <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/zacina-evropsky-rok-boje-protichudobe-a-socialnimu-vyloucenim-006922>